

Rom 4, 4-5

4 og 5: Den som har gjerninger, får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent. Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet.

Her ser du den høye, hemmelighetsfulle og underlige regjeringsformen som gjelder i Kristi rike. Et uverdigg menneske får nåde! En som er verdigg utelukkes! - Bare på grunn av at hjertet ser etter fortjeneste. Herren har selv framholdt denne underlige dom aller sterkest når han i Mat 20 sier at de som arbeidet hele dagen ikke fikk noen nådegave, men bare det de fortjente, bare fordi de "hadde gjerninger" (sv: hollo sig til gärningarna) - "Vi har båret dagens byrde og hete", sa de. Men de som stod der og bare hadde arbeidet en eneste time, de hadde ingen krav. De visste at de kunne ikke vente å få noen full daglønn. Men av husbonden fikk de en hel dags lønn i gave. Slik er himmeriket, sier Herren. Slik er det Kristus regjerer og dømmer, stikk imot all fornuft og alle menneskers skikker og sedvaner. Og hva er grunnen til dette? Herren Kristus forklarer det i Mat 18. Først har han stilt et barn fram for dem, og sagt at et lite barn var større i himmeriket enn Peter og Johannes. Deretter sier han: "for Menneskesønnen er kommet for å frelse det som var fortapt" (v. 11).

Gud har gitt sin Sønn til et blodig offer for oss.

Det er grunnen til at det ikke er noe Gud tåler så lite som vår egenrettferdighet,

og at han, på den annen side, tar imot og rettferdiggjør den mest uverdigg synder som tror på Sønnen.

Denne Gudsrikets grunnlov bruker nå Paulus som ennå en forklaring på hvorfor Abraham ikke ble rettferdiggjort på grunn av sine gjerninger, men bare ved troen. Først har han brukt Skriftens historiske bevis på dette. Nå vil han tilføye: Det er ikke mulig at Abraham holdt seg til gjerninger, og ble rettferdig på den måten. Nei, han må nødvendigvis ha trodd på Kristus, ettersom han ble rettferdiggjort. For i nådens rike er det en fastslått regel og dom at "den som har gjerninger, får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent" (og dermed er han fortapt om han så bare har gjort den minste synd, Gal 3: 10). "Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet". Dette finner vi er sammenheng. Men hvis nå dette er en så avgjørende grunnregel i nådens rike, så la oss ikke ta lett på det, men gå enda grundigere inn i budskapet. Paulus sier altså:

Den som har gjerninger (sv: holder seg til gjerninger). Grunnteksten sier egentlig: "Den som virker", ergazomeno = "som arbeider". Luther gjengir det treffende med: "som omgås med gjerninger". Paulus har med ordet "virker" gitt uttrykk for det mest markerte kjennetegnet hos slike mennesker. Man ser og hører svært mye om deres virksomhet. De "skal ut og virke", o. l.

Men disse kjenner læren godt nok. Derfor bekjenner de samtidig med munnen at vi bare blir rettferdiggjort ved troen alene. Likevel sirkler hele deres liv omkring hva de skal være eller gjøre. Og det er det deres "ikke-overveide" hjertespråk vitner om.

Grunnteksten sier altså: "den som virker". At det betyr hjertets fortrøstning til gjerningene, det forstår vi av det Paulus anvender som dets motsetning, i v. 5. Der sier han: "Men den som ikke virker (har gjerninger), men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige" osv. Da forstår vi at ordet

"virker" her betegner at hjertet har satt sitt håp til det som virkes (virksomheten). Dessuten forstår vi at dersom hjertet var frigjort, var dødet fra loven og hadde troen på Kristus, så var det som ble virket ikke noe hinder for rettferdigheten innfor Gud, men tvertimot en frukt og en stadfestelse av denne.

Slik står saken: Hvordan din forstand og din bekjennelse enn er, så vil hjertet alltid ha sitt håp til en av disse to mulighetene: Enten på hva du selv er eller kan utvirke - eller på ham som gjør den ugudelige rettferdig. Vår fortjeneste, etter våre egne gjerninger, - og Guds nåde gjennom Jesus Kristus, er rake motsetninger (Rom 11: 6). Setter jeg mitt håp til noe jeg selv er delaktig i, så kan jeg umulig ha satt mitt håp til Kristus. Da er det alltid min egen delaktighet som mitt hjerte og tanker er opptatt med, uansett hva forstanden og munnen sier. Og da kalles jeg altså her for en "som har gjerninger" (en som "virker"). Fra Guds side får jeg da bare det jeg fortjener, bare det som tilkommer meg.

Men med dette ordet "virke", "holde seg til gjerninger", har Paulus her også antydnet hva som er grunnen til at de egenrettferdige setter sitt håp til at de i seg selv skal kunne tekkes Gud. Det er dette at de bare ser på gjerningene. De er ikke klar over at det kreves en hjertets fullkomne hellighet, men tenker bare på de utvortes gjerningene, på samme måte som fariseeren i Luk 18. Han sa: "Jeg faster to ganger i uken og gir tiende av alt jeg tjener. Jeg er ikke en røver, en horkar", osv. Her står han innfor Gud, men taler ikke et ord om sitt indre menneske. Han berøres ikke av spørsmålet om hans tanker er rene, om der er egenkjærlighet, om der er noen slags forakt for denne tolderer ved siden av ham, hvordan hans kjærlighet generelt er til andre mennesker, osv.

Hvis Guds åsyns lys fikk vekke opp slike mennesker, så de for fullt alvor var åpne for alt Guds ord, og Guds syn på det indre menneske, hvordan Guds øye følger deres tanker og hva hjertet egentlig er opptatt med - da ville de ikke finne noen som helst hvile i sin egen kristendom. Da ville de ikke anse seg bedre enn andre. Da ville de på fullt alvor mene at det ikke kunne være noe menneske som var så ond som dem. Men de er travelt opptatt med hva de skal gjøre. Det kan være troen, andaktstunden, bibellesing, bønn, tjenesten i Guds hus, virksomhet for misjonen, vitnetjeneste, faste, osv., - som fariseeren. Derfor kan de også som han prise Gud for at de ikke er som andre syndige mennesker. Slike, som er opptatt med å virke, er det Paulus taler dette om:

Disse - får ikke lønnen av nåde, men som noe han har fortjent. Legg merke til at den som har gjerninger, som virker, - han får "lønn". Ikke nåde, men "lønn". Hvis han i alt har fullført det husbonden forlangte, så får han den lønnen som avtalen forutsatte. Da behøver han ikke takke for det som noen slags nådegave! Det er jo bare noe han selv har gjort nytte for, og fortjent -! Men skulle det derimot være noe som helst som manglet i det han skylder etter avtalen, da blir han straffet. Han får ikke noe av nåde. Slik er loven. Den som holder seg til lovens vilkår, blir også dømt etter denne. Slik så vi hvordan Herren Kristus også forklarte det med arbeiderne i vingården. Og i denne Guds regjeringsform er det ingen unntak. Den som er opptatt med gjerninger skal bare lønnes etter fortjeneste, og får ikke noe av nåde. Men når et slikt menneske kan ha gjort mange flere gode gjerninger enn den som søker og får nåde, så kan dette synes å være svært hardt. Men det hjelper ikke. Tonen i Skriften om denne regjeringsform er streng og ubevegelig. Da en av arbeiderne i vingården knurret, så var der ingen unnfalighet hos husbonden. Han vek ikke det minste på knurringen, men svarte bare: "Ble du ikke enig med meg om en denar? Ta det som er ditt, og gå!"

På denne knusende måten taler også Paulus i Romerbrevets niende kapittel. Der gjelder det hans dype bekymring over jødernes tilstand. De lever i en blind, hardnakket egenrettferdighet, hvor dom og fortapelse er en uunngåelig konsekvens. Da taler han i denne tonen: Det hjelper ikke hvor mye dere løper og arbeider for å bli rettferdige. Dere har Guds utvelgelse mot dere. Gud har utvalgt bare dem som tror, og har forkastet dem som holder seg til gjerninger ("som har gjerninger"). Og det hele

beror på Gud. I spørsmålet om hvem som skal bli frelst, "så beror det altså ikke på den som vil eller den som løper, men på Gud, som viser miskunn". De som søkte rettferdigheten, har ikke fått den. Men de som ikke jaget etter rettferdighet, de har funnet den. Og hvorfor går det slik? Jo, fordi de førstnevnte søkte rettferdigheten gjennom gjerninger - de fikk den ikke. Mens de andre, som søkte den i tro, de fikk den (kap. 9: 30-32).

På samme måte taler apostelen i Galaterbrevets fjerde kapittel. Der skiller han de som søker frelse, i to grupper som viser til Abrahams to sønner, trellkvinnens og den frie kvinnes. Deres barn er da enten treller - eller barn. De siste kaller han senere også for "løftets barn". Han forkynner da som en ufravelig dom over de førstnevnte: "Driv ut trellkvinnen og hennes sønn! For trellkvinnens sønn skal ikke arve sammen med den frie kvinnes". Dette kan synes svært så hardt. På tross av at de har arbeidet og trellet lenge, så skal de til sist drives ut -! Mennesker som har deltatt i himmerikets bryllup på jorden (Mat 22), og så blir opptatt med gjerninger og vandringen (sitt liv), som betegnes som "hender og føtter" (v. 13), de står der til sist uten "bryllupsklær", og blir "kastet ut i mørket utenfor. Der skal de gråte og skjære tenner". Så stor er Herrens nidkjærhet for sin lovs rettferdighet og for sin Sønnns ære!

Å, om alle mennesker som vil være eller bli kristne, måtte legge seg dette på hjertet: I dette spørsmålet går det ikke an å sveve hit og dit med sine tanker, og gjøre seg opp en frelsesvei som vi selv synes om. Nei, her er en ufravelig dom som intet menneske har besluttet, og som intet menneske kan forandre. Det er den evige Guds eget besluttede råd, at den som vil bli frelst må bli en fattig, fortapt synder, som har gitt opp all sin egen rettferdighet og muligheter, og som søker sin frelse bare i Kristi rettferdighet. Så fortsetter Paulus slik:

Den derimot som ikke har gjerninger, men tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige, han får sin tro tilregnet som rettferdighet. Her hører vi enkle og avgjørende ord om hvem det er som blir frelst: Den som ikke "virker", "ikke har gjerninger, men tror". Den som ikke gjør den minste gjerning for at det dermed skal stå bedre til med hans sak for Gud, endre hans syndeskyld, gjøre ham mer verdig til Guds nåde, - men bare flyr med all sin synd til ham som rettferdiggjør den ugudelige.

Men når Paulus her sier: "den som ikke virker, men tror" - har ikke da den selvsikre, sovende verdens barn truffet veien aller best? For når det gjelder å ikke anstrenge seg med noe som helst for å bli frelst, men bare ha tillit til Gud, så synes de å kunne den kunsten aller best. Det samme gjelder også de religiøse menneskene. De vil være noe helt annet enn det vi kaller verden, og de taler jo om at troen og nåden er deres eneste trøst. Men i sin drømmaktige tanketro lever de et kjødelig liv. De er ikke knust, men tvertimot frie fra alt mulig besvær med å "virke" noe som helst for å tjene sin neste eller døde sitt kjød. Vil ikke slike mennesker i dette verset finne støtte for at de lever et rett kristent liv? Svar: Hør nå godt etter selve ordlyden: "tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige". Hører du? Paulus taler om en sjel som tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige! - som tror på Kristus i denne konkrete egenskap at han gjør den ugudelige rettferdig. Paulus taler om en sjel som nettopp trenger den trøsten at Kristus gjør den ugudelige rettferdig. Det gjelder altså en sjel som kjenner seg fullstendig ugudelig, og som i denne nød står overfor valget: Enten selv å arbeide og virke noe til sin frelse, eller også helt fortapt fly til den ugudeliges Frelser.

Den selvsikre verden, med all sin ugudelighet og sorgløshet, anser seg å være ganske gode, og setter sin lit til sine gode gjerninger. Men her taler Paulus tvert imot om fortapte syndere som kjenner seg rett og slett ugudelige. Til en slik erkjennelse kommer en ikke i sorgløshet, men bare ved at Herrens hellige krav får gripe fatt i oss og knuse oss, mens han arbeider på oss til omvendelse. Så sier da også Paulus allerede i kap. 3: 19-20 at det skjer ikke i lovløshet, men gjennom loven, at vår munn blir lukket - når vi lærer å kjenne synden og blir stående skyldige innfor Gud. I kap. 5: 20 sier han at det er

gjennom loven at "synden ble stor" (sv: synden överflödade). Videre i kap. 7: 7-13 at det er "ved budet at synden blir overmåte syndig" og at "jeg derimot døde". Vi må holde klart for oss at det er slike sjeler det tales om her.

Den ugudelige. Paulus sier her at Kristus "rettferdiggjør den ugudelige". Hvordan skal vi så forstå dette? Er det dette vi nå har bevist, at de det her tales om, det er de som i virkeligheten ikke er ugudelige, men bare kjenner seg slik? Her står vi overfor følgende spørsmål: Når mennesker opplever den syndenød som virkes i dem ved lovens arbeide, og før de har troen på Kristus alene og er blitt rettferdiggjort. Er da disse rett kristne? Hvis de var det, da var ikke Paulus' ord her rett tale. Mange vil nok utlegge denne teksten slik: Når mennesker som har vært ugudelige omvender seg, da rettferdiggjør Gud dem. Men dette er ikke å forklare teksten, men å lage en ny tekst. Nei, her vil vi etter hvert finne at den syndserkjennelse og anstrengelse for å omvende seg, som bare loven har virket, er alt sammen bare et resultat av den skremte og plagede trelens selvoppholdelsesdrift - for å unngå å bli straffet. Men, er denne trellevirksomheten et sant Gudsforhold, før troen er kommet og rettferdiggjørelsen er et faktum? Anser Gud den for å være det? Hvis det skulle være tilfellet, da taler ikke Paulus sant, og da er det bare den fromme som blir rettferdig.

Riktignok er det forskjell på den frekke ugudeligheten, og den ugudelighet trelen befinner seg i mens han ennå bare står skyldbetyngt overfor lovens dom. Men et sant gudsliv har alltid kjærlighet til Gud, og en trang til å gjøre det gode bare for Guds skyld. Dette mangler trelen, som bare er skremt opp av loven. Og dypest sett er han ikke noe annet enn en ugudelig. Klarest ser vi det overfor den sannheten at til og med et rett gudsliv består ikke innfor Guds øyne, hvis det ikke er skjult i Kristi rettferdighet.

Inntil Gud har kledd et menneske i sin Sønnens rettferdighet, er dette mennesket, uansett alle andre omstendigheter, i Guds øyne en ugudelig, og "Guds vrede blir over ham" (Joh 3: 36). I den tilstanden er det i Guds øyne intet godt hos menneskene. De kan derfor heller ikke gjøre noe som helst som bidrar til å mildne Guds dom over dem. Så lenge mennesket kjemper og strever med en slik hensikt, så strider det bare mot Guds nåde. Da er de i samme ulykkelige tilstand som jødene, som Paulus taler så sterkt om i kap. 9 og 10: 1-4.

Men i det øyeblikk et menneske oppgir alt håp om at det kan utrette noe i denne saken, og kaster seg som en fortapt synder utelukkende hen til Guds nåde, blir stille for Guds nådeord om den enbårne Sønnens rettferdighet, og lar dette få føde den nye troen i sitt hjerte - da blir det straks ikledd Sønnens fullkomne rettferdighet og velbehag for Gud. I samme stund får det et nytt hjerte som nå virkelig elsker Gud. Nå er dette mennesket både rettferdig og har det rette gudsliv. At det er slik, bekrefter alle Skriftens ord og eksempler. Når fangevokteren i Filippi forskrekket ropte: "Hva skal jeg gjøre for å bli frelst?", da svarte apostlene straks: "Tro på Herren Jesus, så skal du bli frelst". Hvordan var denne fangevokterens forhold i Guds øyne inntil dette skjedde? Jo, til dette øyeblikk var han en ugudelig, men var blitt vekket kraftig opp gjennom Herrens under når fengslet ble åpnet. Og når han da straks erkjente sin ufrelste tilstand, søkte han veien til frelse, og lot ordet om Jesus få gripe hjertet sitt. Straks fikk han da rettferdigheten og det rette gudsliv. Lukas forteller at fangevokteren ikke bare trodde og frydet seg, men fikk også en sånn kjærlighet at han førte fangene sine, apostlene, inn i huset sitt, rensket sårene deres og gav dem mat (Apg 16: 27-34).

Når jødene spurte Jesus: "Hva skal vi gjøre for å gjøre Guds gjerninger", svarte han: "Dette er Guds gjerning at dere skal tro på ham som han har sendt". Det var som om han ville si: Dere kan ikke gjøre noen Guds gjerning før dere har fått troen (Joh 6: 28-29). Forholdet er jo at menneskene, før de kommer til troen, er åndelig døde. De er Guds fiender og vredens barn (Ef 2: 1-5, Rom 5: 10, 8: 7). Bare den som har Sønnen, han har livet (1Joh 5: 12). Bare gjennom troen på ham fødes det noe

guddommelig i mennesket. Noe som er virkelig godt og velbehagelig for Gud. Derfor står det fast som en urokkelig sannhet, at det er som ugudelige menneskene rettferdiggjøres. Det er dette apostelens ord vil ha fram. Og tenk hvor sterkt dette taler om hvor stor Guds nåde er. Hvem skulle ikke da driste seg til å tre fram for ham, - når han gjør den ugudelige rettferdig - om det ikke finnes det minste hos deg som er godt og velbehagelig for Gud, men bare synd og ugudelighet?

Men dette er da også en veldig trøst for hvert eneste troende Guds barn. For i den grad Åndens lys får arbeide med dem, vil de alltid se og kjenne den gamle slangens sæd i seg. Og det vil oftest konkret oppleves som ugudelighet. Det vil si at en ikke frykter Gud, ikke har sitt blikk festet på Gud, ikke har den rette frykt for å synde, ikke har den rette tillit til ham i motgang, men ofte kjenner det som om Gud ikke eksisterer. Melanchthon sier: "Selv om vi ikke bevisst har en slik holdning overfor Gud, så er det slett ikke uskyldig at vi tviler på Guds nåde og Guds ord, at vi ergrer oss over hvordan Gud dømmes, irriteres og er misfornøyd med at Gud ikke omgående frir oss ut av vanskelige situasjoner, at vi knurrer over at andre har mer lykke med seg enn oss, at vi lar oss oppegge til vrede, tennes opp til utukt og lettsindighet, ærgjerrighet, begjær etter rikdom, osv. Alt dette er forhold som gudfryktige mennesker kjenner arbeider i sitt indre, slik det også klart framgår av salmene og profetenes skrifter" (Den Augsburgske bekjennelses apologi. Art. om arvesynden).

Da er det en stor trøst at Kristus rettferdiggjør den ugudelige. Bare av sin egen barmhjertighet søkte han oss opp og drog oss til seg, mens vi ennå ikke ville ha noe med ham å gjøre. Da skal han heller ikke bryte sin pakt med oss, om vi nå tynges av denne ugudeligheten, men selv være vår "talsmann hos Faderen". Derfor hviler det i sannhet en evig nåde over hver eneste én som har mistet troen på alt sitt eget, og bare tror på ham som rettferdiggjør den ugudelige.

Han får sin tro tilregnet som rettferdighet. Hvordan dette skal forstås, at troen tilregnes oss som rettferdighet, det er alt forklart under v. 3. Troen lever på den store skatten, Guds Sønn, som innfor Faderen gjelder mer enn himmel og jord. Derfor har den i Guds øyne denne betydningsfulle verdien. Utelukkende på grunn av den dyrebare skatten som har skapt troen, og som troen lever på. Og fordi Kristus oppfylte loven og tok over seg dens forbannelse, ikke for sin egen - men for vår skyld, så blir nå denne hans rettferdighet av Gud tilregnet den troende. Og da er den troende virkelig fullkommen rettferdig. Men i det følgende vil vi få se ennå mer om dette.

I v. 4 og 5 har nå apostelen vist oss at vår egen fortjeneste - og: nåde ved troen, er så totalt motsatt, at den som har (holder seg til) gjerninger, får intet av nåde. Mens på den andre side, den som har mistet troen på alt hos seg selv, og tror på Kristus alene, ham tilregnes ikke noe av hva han selv er. Istedet tilregnes han en rettferdighet som ikke finnes hos ham. Alt er nå bare nåde. Dette stadfester så Paulus med et nytt vitnesbyrd fra Det gamle testamente, ved å tilføye: